

Riksadvokaten
Postboks 2102 Vika
0125 Oslo

Saksbehandler:
Karl Henrik Melle

Vår dato:
13.06.2024

Deres dato:

Unntatt offentlighet
Kun internt skjernet

Vår referanse:
24/5350

Deres referanse:

Forslag til nytt standardmandat ved vurdering av tilregnelighet og fastsetting av straff under minstestrafen eller til en mildere straffart

Som følge av erfaringene Den rettsmedisinske kommisjon har høstet etter lovendringen 1. oktober 2020, ønsker kommisjonen å foreslå endringer i hvordan standardmandatet er oppbygd og hvordan mandatpunktene er utformet. Som følge av at de sakkyndige blir spurt om diagnoser etter ICD-10 i mandatpunkt 1, legger dette tilsynelatende klare begrensninger i hvordan det viktigste mandatpunktet, nåværende mandatpunkt 2 besvares. Mandatpunkt 2 omhandler grad av svikt i virkelighetsforståelse og funksjonssvikt, som er et grunnleggende premiss for rettens vurdering av tilregnelighet. Den forutgående diagnosesettingen setter tilsynelatende begrensninger i hvordan dette mandatpunktet besvares, der differensialdiagnostiske avveininger fra besvarelsen av mandatpunkt 1 ikke føres videre i besvarelsen av mandatpunkt 2. Som følge av dette blir diagnoser etter ICD-10 mer styrende for rettens vurdering av (u)tilregnelighet enn før lovendringen, stikk imot hensikten. Av den grunn er diagnosesetting etter ICD-10 i det nye forslaget flyttet til mandatpunkt 4. Ved å la det sentrale mandatpunktet som omhandler virkelighetsforståelse og funksjonsevne innlede vurderingen, vil besvarelsen av mandatet fokusere i større grad på hva retten har bruk for. Forhåpentligvis vil de sakkyndige også frigjøre seg mer rammene diagnoser etter ICD-10 setter, og som følge av det beskrive den undersøktes virkelighetsforståelse og funksjon uavhengig av ICD-10. En slik mandatutforming kan forhåpentligvis redusere skadevirkninger falske negative undersøkelser kan medføre.

Nåværende mandatpunkt 3 som omhandler tilstander som kan medføre en vurdering fra rettens side om selvforskyldt utilregnelighet jf. straffeloven § 20 fjerde ledd 1. punktum er endret og spisset. Mandatpunktet som blir det nye mandatpunkt 2 er spisset inn mot rusmidlers eventuelle virkning på aktuell observand på handlingstiden. Besvarelsen av dette mandatpunktet har stort sett vært annerledes

enn tiltenkt da mandatpunktet ble utformet. Dette mandatpunktet er ofte utilfredsstillende besvart. Ofte skriver de sakkyndige en (alt for) lang og omfattende generell beskrivelse av eventuelle virkninger og atferdsendringer som påviste eller antatt inntatte lege- og rusmidler kan gi. Ofte er dette sitat av populærvitenskapelige fremstillinger tatt fra internett uten at virkningene av stoffene på aktuell observand er omtalt. Reformuleringen i det som nå blir mandatpunkt 2 i det nye forslaget vil forhåpentligvis i all hovedsak fokusere på rusmidlers påvirkning på observandens symptom- og atferdsbilde på handlingstiden som var poenget med mandatpunktet.

Med hilsen

Karl Henrik Melle
leder
Den rettsmedisinske kommisjon

Dette brevet er godkjent elektronisk og har derfor ikke håndskrevet underskrift.

Kopi til
Den Norske Advokatforening
Den Norske Dommerforening
Domstoladministrasjonen

Vedlegg

Mandat for sakkyndig utredning som grunnlag for rettens vurdering av tilregnelighet og fastsetting av straff under minstestrafen eller til en mildere straffart

Riksadvokaten

Mandat for sakkyndig utredning som del av grunnlaget for rettens vurdering av tilregnelighet og fastsetting av straff under minstestrafen eller til en mildere straffart

De sakkyndige gis følgende oppdrag:

Generelt

De sakkyndige skal som en del av utredningen tydeliggjøre hovedpunktene i det faktiske grunnlaget som vurderingene bygger på. Framstillingen skal sette retten i stand til å etterprøve disse opplysningene. Kun opplysninger av betydning for besvarelsen av mandatet skal inkluderes i erklæringen.

Klinisk og diagnostisk utredning

1. De sakkyndige skal redegjøre for observandens tilstand på handlingstidspunktet samt i nærmeste tiden før og etter, og de gangene det er relevant i et livsløpsperspektiv.

De sakkyndige skal i det ovenfor nevnte redegjøre for tilstedeværelse av symptomer, herunder graden av svikt i virkelighetsforståelse og svikt i kognitiv funksjon. Det samme gjelder graden av svikt i dagligdags- og sosial funksjon som er en konsekvens av den beskrevne svikten.

2. Dersom de sakkyndige har holdepunkter for at observandens tilstand på handlingstidspunktet kan ha vært påvirket av psykoaktive stoffer, skal det redegjøres for stoffenes potensial til å endre observandens bevissthetsnivå, kognitive funksjon og virkelighetsforståelse.

3. Dersom de sakkyndige har holdepunkt for at observandens tilstand på handlingstidspunktet kan ha vært en følge av avsluttet medikamentell behandling, må det redegjøres for observandens vurderingsevne på tiden da observanden eventuelt valgte å avslutte behandlingen.

4. De sakkyndige skal diagnostisere etter gjeldende versjon av et av de anerkjente diagnosesystemene.

Dersom påstand om særreaksjon eller forvaring er aktuelt:

5. De sakkyndige skal redegjøre for prognosen for eventuelle diagnostiserte tilstander og hvilken behandling og andre tiltak som ville kunne tilsi en god prognose og hvilke faktorer som vil kunne tilsi en dårlig prognose. Det skal redegjøres for både den medisinske prognosen og risiko for nye straffbare handlinger.

Det må redegjøres for om eventuelle diagnostiserte tilstander kan bedres gjennom behandling eller kompenseres for gjennom andre tiltak.

De sakkyndige skal vurdere om den behandlingen/oppfølgingen observanden eventuelt får er i tråd med en god prognose.

Risikoen for nye straffbare handlinger skal utredes i henhold til retningslinjer for strukturert klinisk risikovurdering relevant for de aktuelle problemstillingene.

Ved bruk av risikovurderingsverktøy skal de sakkyndige anvende oppdaterte versjoner av relevante verktøy for den aktuelle problemstillingen.

Det bør fremgå hvilke forutsetninger som legges til grunn for den aktuelle prognosevurdering og tidsperspektivet for risikovurderingen.